

Brundibár Terezinben

Ez a különös hangzású szó a régi cseh nyelvben morgós, mogorva embert jelentett. Több mint száz éve így hívták a cseh gyerekek egyik kedvelt meséjének gonosz darazsát, aki ellopta a szorgos méhektől a mézet. Ezt a mesét idézi fel Hans Krása híressé vált gyermekoperája, címszereplője a morgós vándormuzsikus.

Az opera rövid története: Két szegény kisgyerek, Aninka és Pepicek, tejet vennének beteg édesanyjuknak, azonban pénz nélkül a Tejesember szóba sem áll velük. A gyerekek elhatározzák, hogy énekléssel keresik meg a tejrealót, de Brundibár, a kintornás konkurenciát lát bennük, és elzavarja őket.

Brundibár

A Kutya, a Macska, a Veréb és az állatsereglet siet a gyerekek segítségére, és a barátság erejével végül az ő énekük győz, így Aninka és Pepicek megvehetik a tejet édesanyjuknak.

Hans Krása 1899-ben született Prágában, ahol ekkoriban három kultúra virágzott érdekes szimbiózisban: a cseh, a német és a zsidó. A prágai Német Művészeti Akadémián, majd Párizsban tanult zeneszerzést. Hazatérve a városi „aranyifjak” bohém életét élte – keveset alkotott, ellenben annál többet járt kávéházi társaságokba. Dolgozott a prágai Neues Deutsches Theater számára, ahol a Dosztojevszkij novellájából írt operájáért (*Verlobung im Traum*) Állami Díjat kapott. A város egyik legjelentősebb avantgard színházában, a D 35-ben is alkotott, melynek dramaturgja a kor híres karikatúristája, Adolf Hoffmeister volt. Egy 1938-as, az ifjúság erkölcsi nevelését segítő állami pályázatra együtt küldték el legfrissebb alkotásukat, a *Brundibár* című gyermekoperát. A német megszállás miatt a pályaműveket nem értékelték.

Ezután sötét idők köszöntettek az országra. A németek Terezin (Theresienstadt) városát jelölték ki a mintegy 80 ezer lelket számláló cseh zsidóság gyűjtőtáborának, amelyben másfél évszázaddal korábban a Habsburg Birodalom hírhedt politikai börtöne működött. 1941 és 1945 között zsidók tízezrei érkeztek ide, eleinte csak a cseh és morva városokból és vidékről, később külföldről is. Terezin helyzete azonban különleges volt a német haláltáborok között. A nemzetközi közvéleményt elámító német propaganda itt valósította meg a „Mustersiedlung” (minta-város) koncepcióját, amellyel megmutathatták, hogy milyen „emberi” körülményeket jelent a zsidók kényszerlakhelyre telepítése. Ezért lehetett a terezini get-

tónak korlátozott önkormányzata, és – paradox módon a birodalom többi részéhez képest, beleértve Berlint is – viszonylag gazdag kulturális élete. A németek cinikus tervük véghezviteléhez főként zenészeket tartottak fogva Terezinben, akik, amíg szükség volt a világ ámítására, művészetükkel a német háborús propaganda céljait szolgálták akaratlanul is.

A *Brundibár* a terezini zenei élet legsikeresebb darabja lett.

A Bedrich Weiss vezette Ghetto Swingers nevű jazzzenekar is gyakran játszotta a mű legnépszerűbb melódiáit, így azok is ismerték, akik nem láthatták az előadást. A gyermekoperát az 1943. szeptember 23-i bemutatótól az 1944 szeptemberi transzportokig összesen ötvenöt alkalommal adták elő, állandóan más-más szereplőkkel, mert a folyamatos auschwitzi deportálásokból nem maradtak ki a fiatal énekesek és zenészek sem.

Az előadások, mint ahogy az egész terezini kulturális élet, a háborús propaganda eszközei voltak – a Vörös-kereszt nemzetközi csoportja előtt is eljátszották a gyerekek a *Brundibárt*. Az eredeti tervek szerint csak zongorakísérettel adhatták volna elő az operát, de a tiltó törvények ellenére a németek hangszereket hoztak Terezinbe, így a gyerekek énekét egy kiváló muzsikusból álló nemzetközi zenekar kísérte. Ezt Rudolf Freudenfeld vezényelte, és fennmaradt néhány név az első szereposztás főbb szerepeit éneklő gyerekek közül is: Pinta Mühlstein (Pepicek), Greta Hoffmeisterová (Aninka), Zdenek Ohrenstein (Kutya), Eva Steinová (Macska) és Honza Treichlinger (Brundibár). A címadó hőst alakító pilzeni árvafiú zseniálisan tudta mozgatni óriási álbajuszát, így oldva a gyerekekben a figura keltette feszültséget.

A terezini gettóban 1941 és 1945 között ötezer gyerek raboskodott, közülük alig háromezren éltek túl a háborút. Mindent, amire egy gyereknek szüksége van a felnőtté váláshoz – játék, tanulás –, megvont tőlük a gyilkos hatalom. Ezt a kis emberekre nehezedő nyomást tompította Hans Krása operája. Ha a valóságban nem is, legalább a színpadon a jó legyőzi a rosszat. A háború után Terezinben gyűjtötték össze azt a hárommilliónyi csehországi németet, akiket mint háborús bűnösöket kitelepítettek az országból. Ma a csehek nemzeti emlékhelye, amely a történelem tragikus pillanataira emlékeztet.

Vajda Éva - Lakos Attila

HANS KRÁSA *Brundibár*

A holokauszt során elhunyt másfél millió gyermek, valamint az Auschwitzban meggyilkolt nagykanizsai gyermekkoros tagjai és vezetőjük, a négy éve elhunyt Pauk Anna énekművész emlékére.

HOLOKAUSZT EMLÉKKÖZPONT

H-1094 Budapest, Páva utca 39.

tel: (+36 1) 455-3333

fax: (+36 1) 455-3399

www.hdke.hu

ELŐADÁS:

HANS KRÁSA:

brundibár

Az 1943-44-ben a terezini gettóban játszott gyermekopera magyarországi díszbemutatója

ELŐADJA:

a svájci Mädchenkantorei Basel gyermekszólistái és kórusa,
a svájci „il mosaico” Ifjúsági Zenekar,
a Budapesti Énekes Iskola közreműködésével
(MŰVÉSZETI VEZETŐ: Bubnó Tamás és Mezei János)

VEZÉNYEL: Hermann Ostendarp

IDŐPONT:

**2004. szeptember 26., vasárnap
este 7 óra (zártkörű előadás)**

2004. szeptember 27., hétfő este 7 óra

HELYSZÍN:

Holokauszt Emlékközpont, régi zsinagógatér
(1094 Budapest, Páva u. 39.)

RÉSZLETES MŰSOR:

DÁVID ZSOLTÁRAI

Sömá Jiszróél - tradicionális héber dallammal
(Halljad Izrael)

Thomas Tallis:

In manus tuas (31.zs.)
(A Te kezedbe ajánlom lelkemet)

William Byrd:

When Israel came out of Egypt (114.zs.)
(Midón Izrael kijött Egyiptomból)

Claude Goudimel:

Ainsi cans ois le cerf bruire (42.zs.)
(Mint a szép, híves patakra)

Felix Mendelssohn-Bartholdy:

Richte mich Gott (26.zs.)
(Ítélj meg engem, Uram)

Előadja a Budapesti Énekes Iskola Mezei János
és Bubnó Tamás vezetésével

HANS KRÁSA: BRUNDIBÁR

gyermekopera egy felvonásban,
prológussal, epilógussal.

A terezini gettóban 1943-44-ben játszott
zenekari változat.

ELŐADJÁK:

a Mädchenkantorei Basel szólistái és kórusa

(KARIGAZGATÓ: Cordula Bürgi),

valamint az „il mosaico” Ifjúsági Zenekar

VEZÉNYEL: Hermann Ostendarp

DRAMATURG: Helmut Jaekel

VILÁGÍTÁS: Michi Schegg

LÁTVÁNYTERV: Vreni Müller

RENDEZŐ: Barbara Bucher

A magyar szöveget Bolla Eszter fordította,
Brundibár meséjének magyar változatát
Varró Zsuzsa írta.

A Prológusban és az Epilógusban közreműködik
Bíró Kriszta és Kálid Artúr.

A 2003. évi Ittingeni Pünkösdi Fesztivál
(művészeti vezető: Schiff András
és Heinz Holliger) produkciója.

HOLOKAUSZT EMLÉKKÖZPONT

H-1094 Budapest, Páva utca 39.

tel: [+36 1] 455-3333

fax: [+36 1] 455-3399

www.hdke.hu

A két előadást a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány és az Európai Kulturális Alapítvány, Budapest közösen rendezi.

A szeptember 26-i előadás zártkörű, belépés csak meghívóval. Ez az előadás egyben a **Holokauszt Emlékközpont Támogatói Baráti Körének** alakuló rendezvénye is.

A szeptember 27-i előadásra jegyek térítésmentesen, korlátozott számban előzetesen igényelhetők a (+ 36 1) 455 3314-es telefonszámon.

Amennyiben a Holokauszt Emlékközpontot anyagilag is támogatni, segíteni kívánja, lehetőség van támogatói jegyek vásárlására 5.000.-, 10.000.- illetve 20.000.- Ft értékben. A bevételt a Holokauszt Emlékközpont oktatási programok szervezésére fordítja.

A rendezvény támogatói:

Budapest Főváros Önkormányzata,
Svájci Nagykövetség, Cseh Centrum,
Budapest VIII. kerület

Józsefvárosi Önkormányzat, Merlin Színház,
Swiss Federation of Jewish Communities

